

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO

13 päivänä maaliskuuta 2001 *

Asiassa C-379/98,

jonka Landgericht Kiel (Saksa) on saattanut EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan (josta on tullut EY 234 artikla) nojalla yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa

PreussenElektra AG

vastaan

Schleswag AG,

Windpark Reußenköge III GmbH:n

ja

Land Schleswig-Holsteinin

osallistuessa asian käsittelyyn,

ennakkoratkaisun EY:n perustamissopimuksen 30 ja 92 artiklan (joista on muutettuina tullut EY 28 ja EY 87 artikla) ja EY:n perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan (josta on muutettuna tullut EY 88 artiklan 3 kohta) tulokinnasta,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN,

toimien kokoonpanossa: presidentti G. C. Rodríguez Iglesias, jaostojen puheenjohtajat C. Gulmann, M. Wathelet ja V. Skouris sekä tuomarit D. A. O. Edward, J.-P. Puisseochet, P. Jann, L. Sevón ja R. Schintgen (esittelevä tuomari),

julkisasiamies: F. G. Jacobs,
kirjaaja: johtava hallintovirkamies H. A. Rühl,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

- PreussenElektra AG, edustajanaan asianajaja D. Sellner,
- Schlesweg AG, edustajanaan asianajaja M. Nebendahl,
- Windpark Reußenköge III GmbH ja Land Schleswig-Holstein, edustajanaan asianajaja W. Ewer,
- Saksan hallitus, asiamiehinään W.-D. Plessing ja C.-D. Quassowski,
- Suomen hallitus, asiamiehinään H. Rotkirch ja T. Pynnä,
- Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään V. Kreuschitz ja P. F. Nemitz,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan PreussenElektra AG:n, Schleswig AG:n, Windpark Reußenköge III GmbH:n, Land Schleswig-Holsteinin, Saksan hallituksen ja komission 27.6.2000 pidetyssä istunnossa esittämät suulliset huomautukset,

kuultuaan julkisasiamiehen 26.10.2000 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Landgericht Kiel on esittänyt 13.10.1998 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 23.10.1998, EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan (josta on tullut EY 234 artikla) nojalla kolme ennakkoratkaisukysymystä EY:n perustamissopimuksen 30 ja 92 artiklan (joista on muutettuina tullut EY 28 ja EY 87 artikla) ja EY:n perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan (josta on muutettuna tullut EY 88 artiklan 3 kohta) tulokinnasta.
- 2 Nämä kysymykset on esitetty asiassa, jossa kantajana on PreussenElektra AG (jäljempänä PreussenElektra) ja vastaajana Schleswig AG (jäljempänä Schleswig) ja joka koskee niiden määrien palauttamista, jotka ensiksi mainittu on maksanut viimeksi mainitulle noudattaen 7.12.1990 annetun Gesetz über die Einspeisung von Strom aus erneuerbaren Energien in das öffentliche Netzin (laki uusiutuvista energialähteistä peräisin olevan sähkön toimittamisesta julkiseen verkkoon, BGBl. 1990 I, s. 2633; jäljempänä Stromeinspeisungsgesetz) 4 §:n 1 momenttia, sellaisena kuin se on muutettuna 24.4.1998 annetun Gesetz zur Neuregelung des Energiewirtschaftsrechtsin (laki energiaoikeuden uudesta sääntelystä, BGBl. 1998 I, s. 730; jäljempänä vuoden 1998 laki) 3 §:n 2 momentilla.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

- 3 Stromeinspeisungsgesetz tuli voimaan 1.1.1991. Lain 1 §:n otsikko on ”Soveltamisala”, ja sen alkuperäisessä versiossa säännellään julkisten sähkönjakeluyritysten sellaisen sähkön ostamista, joka on tuotettu yksinomaan vesi-, tuuli- tai aurinkoenergiasta tai kaasusta, joka on peräisin kaatopaikoilta tai puhdistamoista taikka maa- ja metsätalouden tuotteista tai jätteistä ja biologisista jätteistä, sekä tällaisesta sähköstä maksettavaa korvausta.
- 4 On riidatonta, että julkisen sähkönjakeluyrityksen käsite kattaa niin yksityiset kuin osittain tai kokonaan julkiseen sektoriin kuuluvat yritykset.
- 5 Gesetz zur Sicherung des Einsatzes von Steinkohle in der Verstromung und zur Änderung des Atomgesetzes und des Stromeinspeisungsgesetzesillä (kivihiilen toimitusten takaamisesta sähkölaitoksille sekä ydinenergiain ja Stromeinspeisungsgesetzin muuttamisesta annettu laki, BGBl. 1994 I, s. 1618; jäljempänä vuoden 1994 laki), joka annettiin 19.7.1994, säädettiin, että Stromeinspeisungsgesetzin soveltamisalaan, sellaisena kuin se on määritetty lain 1 §:ssä, kuuluu myös metsäteollisuuden tuottama sähkö. Vuoden 1998 laissa viittaus maa- ja metsätalouden tuotteisiin tai jätteisiin ja biologisiin jätteisiin on korvattu ilmaisulla ”biomassa” ja siinä säädetään, että Stromeinspeisungsgesetzia sovelletaan sähköön, joka on tuotettu tietyistä ”tämän lain soveltamisalaan kuuluvista” uusiutuvista energialähteistä.
- 6 Stromeinspeisungsgesetzin 2 §:n otsikko on ”Ostovelvoite”, ja tässä pykälässä säädetään, että sähkönjakeluyritysten on ostettava sähköä, joka on tuotettu niiden jakelualueella uusiutuvista energialähteistä, ja maksettava siitä 3 §:n

mukainen korvaus. Tämä pykälä, sellaisena kuin se on muutettuna vuoden 1998 lailla, jolla siihen lisättiin toinen ja kolmas virke, kuuluu seuraavasti:

”Yleistä jakeluverkkoa käyttävien sähkönjakeluyritysten on ostettava sähköä, joka on tuotettu niiden jakelualueella uusiutuvista energialähteistä, ja niiden on maksettava tästä sähköstä 3 §:n mukainen korvaus. Sellaisten sähkölaitosten osalta, jotka sijaitsevat muualla kuin verkko-operaattorin jakelualueella, tämä velvoite koskee yritystä, jonka sähköä vastaanottava verkko sijaitsee lähimpänä sähkölaitosta. Lisäkustannukset, jotka aiheutuvat 2 §:n ja 4 §:n soveltamisesta, voidaan kirjanpidossa kohdistaa jakelu- tai siirtokustannuksiin ja ottaa huomioon siirtokorvausta määritettäessä.”

- 7 Stromeinspeisungsgesetzin 3 §:n, sellaisena kuin se on muutettuna vuoden 1998 lailla, otsikko on ”Korvauksen määrä”, ja siinä säädetään seuraavaa:

”1. Vesienergiasta, kaatopaikoilta tai puhdistamoista peräisin olevasta kaasusta ja biomassasta tuotetun sähkön osalta korvaus on vähintään 80 prosenttia sellaisesta keskimääräisestä tulosta kilowattituntia kohti, jonka sähkönjakeluyritykset saavat sähkön toimittamisesta loppukäyttäjille. Tätä sääntöä sovelletaan sellaisten vesivoimaloiden ja kaatopaikoilta tai puhdistamoista peräisin olevan kaasun käsittelylaitosten osalta, joiden teho ylittää 500 kilowattia, ainoastaan siihen kirjanpituvuoden aikana toimitettuun sähkön määrään, joka vastaa 500:n suhdetta laitoksen tehoon kilowatteina; tehona pidetään todellisen tehon kuukausittaisten enimmäismäärien vuotuista keskiarvoa. Ylimenevän sähkön osalta korvaus on vähintään 65 prosenttia ensimmäisessä virkkeessä tarkoitettusta keskimääräisestä tulosta.

2. Aurinko- tai tuulienergiasta tuotetun sähkön osalta korvaus on vähintään 90 prosenttia 1 momentin ensimmäisessä virkkeessä tarkoitettusta keskimääräisestä tulosta.

3. Keskimääräinen tulo, joka on otettava huomioon 1 ja 2 momentin mukaisesti, on liittovaltion tilastokeskuksen vuosittain kulunutta vuotta edeltävältä kalenterivuodelta julkaisema määrä, joka on ilmoitettu ilman liikevaihtoveroa pfen-nigeinä kilowattituntia kohden. Määrä pyöristetään desimaalipilkun jälkeen kahteen merkitsevään numeroon 1 ja 2 momentin mukaisen korvauksen laske-miseksi.”

- 8 Vuoden 1994 lailla tehty muutos Stromeinspeisungsgesetziin aiheutti sen, että 3 §:n 1 momentissa tarkoitettu korvaus sähköstä suureni 75 prosentista 80 prosenttiin sellaisesta keskimääräisestä tulosta kilowattituntia kohti, jonka sähkönjakeluyritykset saavat sähkön toimittamisesta loppukäyttäjille, kun taas 3 §:n 2 momentissa tarkoitettu, aurinko- tai tuulienergiasta tuotetusta sähköstä maksettava korvaus on pysynyt ennallaan Stromeinspeisungsgesetzin voi-maantulosta lähtien.
- 9 Stromeinspeisungsgesetzin 4 §:n otsikko on ”Kohtuuttomia tilanteita koskeva lauseke” ja alkuperäisessä muodossaan se kuului seuraavasti:

”1. Velvoitteet, joista säädetään 2 ja 3 §:ssä, eivät ole voimassa, jos niiden noudattaminen johtaisi perusteettomaan kohtuuttomaan tilanteeseen tai siihen, että sähkönjakeluyritys ei voi noudattaa 18.12.1989 annetusta Bundestari-fordnung Elektrizitätist (BGBl. 1989 I, s. 2255) johtuvia velvoitteitaan. Tällai- sessa tilanteessa velvoitteet siirtyvät ylemmällä tuotantoportaalla toimivalle sähkönjakeluyritykselle.

2. Kyse on perusteettomasta kohtuuttomasta tilanteesta, jos sähkönjakeluyrityksen on nostettava hintansa tasolle, joka on huomattavasti korkeampi kuin vastaavien tai ylemmällä tuotantoportaalla toimivien sähkönjakeluyritysten hintataso.”

- 10 Vuoden 1998 lailla muutettiin Stromeinspeisungsgesetzin 4 §:ää monella tavoin. Sillä lisättiin kaksi uutta momenttia, joista tuli 1 ja 4 momentti. Sillä myös muutettiin aiempaa 1 momenttia, josta tuli 2 momentti. Muuttamattomana säilyneestä aiemmasta 2 momentista tuli uusi 3 momentti. Stromeinspeisungsgesetzin 4 §, sellaisena kuin se on muutettuna vuoden 1998 lailla, kuuluu seuraavasti:

”1. Siltä osin kuin korvattavat kilowattitunnit ovat yli 5 prosenttia sähkönjakeluyrityksen kalenterivuoden aikana verkkonsa kautta toimittamasta kokonaiskilowattituntimäärästä, ylemmällä tuotantoportaalla toimivan verkko-operaattorin on hyvitetävä sähkönjakeluyritykselle tämän osuuden ylittävistä kilowattituntimäärästä aiheutuvat lisäkustannukset. Ylemmällä tuotantoportaalla toimivien verkko-operaattoreiden osalta tällaisiin lisäkustannuksiin kuuluu myös ensimmäisessä virkkeessä tarkoitettun hyvitysoikeuden aiheuttama rasite. Jos tällaista verkko-operaattoria ei ole, 2 §:n ensimmäisessä virkkeessä tarkoitettu velvoite ei ole voimassa sellaisten sähkönjakeluyritysten osalta, jotka ovat ensimmäisessä ja toisessa virkkeessä tarkoitettussa tilanteessa, tällaisen tilanteen syntymistä seuraavan kalenterivuoden alusta lähtien, jos tällöin on rakenteilla laitoksia, joita ei ole saatu olennaisilta osiltaan valmiiksi. Tuulivoimalaitosten osalta merkityksellinen on maston ja roottorin asentamishetki.

2. Velvoitteet, joista on säädetty 2 ja 3 §:ssä, eivät ole voimassa edes 1 momentin hyvityslauseketta sovellettaessa, jos niiden noudattaminen johtaisi perusteettomaan kohtuuttomaan tilanteeseen. Tällaisessa tilanteessa velvoitteet koskevat ylemmällä tuotantoportaalla toimivaa verkko-operaattoria.

3. Kyse on perusteettomasta kohtuuttomasta tilanteesta, jos sähkönjakeluyrityksen on nostettava hintansa tasolle, joka on huomattavasti korkeampi kuin vastaavien tai ylemmällä tuotantoportaalla toimivien sähkönjakeluyritysten hintataso.

4. Liittovaltion talousministeriön on laadittava liittopäiville kertomus kohtuuttomia tilanteita koskevan lausekkeen vaikutuksista viimeistään vuonna 1999 ja joka tapauksessa niin pian, että toisenlaiset kompensaatiosäännöt voidaan antaa ennen kuin 1 momentin kolmannessa virkkeessä tarkoitetut seuraukset ilmenevät.”

- 11 Ennakkoratkaisupyyntöä ja yhteisöjen tuomioistuimelle toimitetuista kirjallisista huomautuksista ilmenee, että Saksan hallitus ilmoitti 14.8.1990 päivätyllä kirjeellä komissiolle perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan mukaisesti valtiontuen lakiesityksen, josta hyväksymisen jälkeen tuli Stromeinspeisungsgesetz. Komissio hyväksyi 19.12.1990 päivätyllä kirjeellä ilmoitetun lakiesityksen katsottuaan, että esitys oli Euroopan yhteisöjen energiapolitiikan tavoitteiden mukainen, että uusiutuvilla energialähteillä on vain rajoitettu merkitys energiasektorilla ja että lisätulot ja vaikutukset sähkön hintaan eivät ole merkittäviä. Komissio pyysi Saksan hallitusta kuitenkin toimittamaan sille tietoja Stromeinspeisungsgesetzin soveltamisesta, koska lakia piti tarkastella uudestaan kahden vuoden kuluttua sen voimaantulosta, ja se korosti, että kyseisen lain muutoksista tai sen jatkamisesta on ilmoitettava etukäteen.

- 12 Ennakkoratkaisupyyntöä ja yhteisöjen tuomioistuimelle toimitetuista kirjallisista huomautuksista ilmenee myös, että useiden sähkönjakeluyritysten tekemien kanteluiden johdosta komissio ilmoitti liittovaltion talousministeriölle 25.10.1996 päivätyllä kirjeellä epäilyksistään, jotka koskivat sitä, oliko Stro-

meinspeisungsgesetz edelleen perustamissopimuksen valtiontukia koskevien määräysten mukainen, kun otetaan huomioon tuulienergiaan perustuvan sähköntuotannon kasvu. Tässä kirjeessä komissio teki useita muutosehdotuksia tuulivoimaan sovellettavan lainsäädännön osalta ja totesi, että jos liittopäivät eivät muuttaisi Stromeinspeisungsgesetziä tältä osin, se voisi joutua ehdottamaan Saksan liittotasavallalle perustamissopimuksen 93 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja aiheellisia toimenpiteitä lain saattamiseksi valtiontukia koskevien yhteisön säännösten mukaiseksi.

- 13 Pääasian väliintulijoiden, Windpark Reußenköge III GmbH:n (jäljempänä Windpark) ja Land Schleswig-Holsteinin, sekä komission kirjallisista huomautuksista ilmenee, että Saksan hallitus on komission pyynnöstä ilmoittanut sille energiaoikeuden uutta sääntelyä koskevaan lakiehdotukseen liittyvien valmistelutoimien edistymisestä. Komissio ilmoitti liittovaltion talousministeriölle kirjeellään 29.7.1998, eli vuoden 1998 lain voimaantulon jälkeen, että kun otetaan huomioon yhteisön tasolla tapahtuva kehitys ja erityisesti mahdolliset ehdotukset sellaisten säännösten yhdenmukaistamisesta, jotka koskevat uusiutuvista energialähteistä peräisin olevan sähkön toimittamista, komissio ei aio tehdä virallista päätöstä Stromeinspeisungsgesetzistä, sellaisena kuin se on muutettuna vuoden 1998 lailla, ennen kuin kyseinen ministeriö on laatinut kertomuksen lain 4 §:n 4 momentin kohtuuttomia tilanteita koskevan lausekkeen vaikutuksista, vaikka Saksan lainsäätäjä ei antaessaan vuoden 1998 lakia ollut ottanut huomioon komission 25.10.1996 päivätyssä kirjeessään esittämiä ehdotuksia.

- 14 Vuoden 1998 lakia koskevissa asiakirjoissa julkaistusta alaviitteestä ilmenee, että kyseisellä lailla, jonka 1 §:n otsikko on "Gesetz über die Elektrizitäts- und Gasversorgung" (sähkön- ja kaasunjakelusta annettu laki), on saatettu osaksi kansallista oikeusjärjestystä sähkön sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä 19 päivänä joulukuuta 1996 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 96/92/EY (EYVL L 27, s. 20).

- 15 Kyseisen direktiivin kolmannessa perustelukappaleessa todetaan, ettei direktiivi vaikuta perustamissopimuksen ja erityisesti sen sisämarkkinoita ja kilpailua koskevien määräysten soveltamiseen, ja direktiivin IV lukuun, jonka otsikkona on "Siirtoverkon käyttö", kuuluvan 8 artiklan 3 ja 4 kohdassa säädetään seuraavaa:

"3. Jäsenvaltio voi vaatia verkko-operaattoria antamaan sähkön-tuotantolaitosten ajojärjestyksessä etusijan niille sähköntuotantolaitoksille, jotka käyttävät uusiutuvia energialähteitä tai jätettä tai tuottavat yhdistetysti sekä lämpöä että sähköä.

4. Jäsenvaltio voi sähköntoimituksen turvaamiseksi määrätä, että tämä etusija ajojärjestyksessä annetaan sellaisille sähköntuotantolaitoksille, jotka käyttävät kotimaisia raakaenergiapolttoainelähteitä, mutta vain siinä määrin, että minään kalenterivuonna ei ylitetä 15:tä prosenttia kyseisessä jäsenvaltiossa kulutettavan sähkön tuottamiseen tarvittavasta raakaenergian kokonaismäärästä."

- 16 Direktiivin 11 artiklan 3 kohta kuuluu V lukuun, jonka otsikko on "Jakelu-verkon käyttö", ja siinä säädetään seuraavaa:

"Jäsenvaltio voi vaatia jakeluverkon operaattoria antamaan sähköntuotantolaitosten ajojärjestyksessä etusijan niille sähköntuotantolaitoksille, jotka käyttävät uusiutuvia energialähteitä tai jätettä tai tuottavat yhdistetysti sekä lämpöä että sähköä."

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

- 17 PreussenElektralla on Saksassa yli kaksikymmentä tavanomaista voimalaitosta ja ydinvoimalaitosta sekä huippu- ja suurjänniteverkko sähkönjakeluun. PreussenElektra toimittaa tämän verkon kautta sähköä alueellisille sähkönjakeluyrityksille, suurehkoille kunnallisille sähkölaitoksille ja teollisuusyrityksille.
- 18 Schleswig on alueellinen sähkönjakeluyritys, joka hankkii Schleswig-Holsteinin osavaltiossa olevia asiakkaitaan varten sähkön lähes yksinomaan PreussenElektralta.
- 19 PreussenElektra omistaa 65,3 prosenttia Schleswagin osakkeista. Tietyt Schleswig-Holsteinin osavaltion kunnalliset yhteenliittymät omistavat jäljelle jäävät 34,7 prosenttia.
- 20 Stromeinspeisungsgesetzin 2 §:n mukaan Schleswagin on ostettava sähköä, joka on tuotettu sen jakelualueella uusiutuvista energialähteistä, kuten tuulienergiasta. Ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, että tuulienergiasta tuotetun sähkön osuus Schleswagin sähköalan liikevaihdosta, joka vuonna 1991 oli 0,77 prosenttia, on jatkuvasti kasvanut ja että sen pitäisi vuonna 1998 nousta noin 15 prosenttiin. Näin ollen Stromeinspeisungsgesetzissä säädetyn vähimmäishinnoilla tapahtuvia ostoja koskevan velvoitteen vuoksi Schleswagia rasittavien lisäkustannusten, jotka vuonna 1991 olivat 5,8 miljoonaa Saksan markkaa (DEM), pitäisi vuonna 1998 nousta 111,5 miljoonaan DEM:aan, josta ainoastaan noin 38 miljoonaa DEM jää Schleswagin vastattavaksi, kun otetaan huomioon vuoden 1998 lailla Stromeinspeisungsgesetzin 4 §:n 1 momenttiin lisätyn hyvitysjärjestelmän soveltaminen.
- 21 Vuoden 1998 huhtikuun lopulla Schleswagin uusiutuvista energialähteistä tuotetun sähkön hankinnat olivat 5 prosenttia koko edellisen vuoden aikana myydyn

sähkön määrästä. Schleswag vaati PreussenElektralta Stromeinspeisungsgesetzin, sellaisena kuin se on muutettuna vuoden 1998 lailla (jäljempänä muutettu Stromeinspeisungsgesetz), 4 §:n 1 momentin mukaisesti uusiutuvista energialähteistä peräisin olevan sähkön ostamisesta aiheutuneiden lisäkustannusten maksamista ja se vaati tältä ensivaiheessa 10 miljoonan DEM:n suuruisten kuukausittaisten maksujen suorittamista.

- 22 PreussenElektra suoritti vuoden 1998 toukokuulta vaaditun maksun, mutta varasi itselleen oikeuden vaatia milloin tahansa sen takaisinmaksamista. Se saattoikin Landgericht Kielin käsiteltäväksi vaatimuksen sellaisen 500 000 DEM:n määrän takaisinmaksamisesta, joka vastaa sitä osaa Schleswagille maksetusta määrästä, joka on hyvitys Schleswagille tuulienergiasta tuotetun sähkön ostamisesta aiheutuneista lisäkustannuksista. Landgericht toteaa ennakoratkaisupyyntönsä, että näitä lisäkustannuksia ei voida vyöryttää Schleswagin asiakkaiden maksettaviksi, koska Schleswig-Holsteinin osavaltion energiaministeri ei ole hyväksynyt Schleswagin tariffien muutosta koskevaa hakemusta.
- 23 PreussenElektra väitti Landgerichtissa, että vaadittu määrä oli maksettu Schleswagille ilman pätevää oikeudellista perustetta ja että se olisi palautettava, koska tämän maksun perusteena ollut muutetun Stromeinspeisungsgesetzin 4 § oli perustamissopimuksen valtioneukia koskevien suoraan sovellettavien määräysten vastainen eikä sitä tämän vuoksi saanut soveltaa. PreussenElektran mukaan ennen sen vuoden 1998 lain voimaantuloa, jolla muutettiin Stromeinspeisungsgesetzin soveltamisalaa ja lisättiin säännös lisäkustannusten jakamisesta, olisi pitänyt menetellä perustamissopimuksen 93 artiklan mukaisesti, mitä Saksan liittotasavalta ei ollut tehnyt. PreussenElektra vaati myös, että Schleswag velvoitettaisiin maksamaan sille takaisin 500 000 DEM:n määrä 5 prosentin viivästyskorkoineen 5.7.1998 lukien.
- 24 Schleswag edellytti, että tämä vaatimus hylätään. Se myönsi, että muutettu Stromeinspeisungsgesetz sisälsi muokatun tukijärjestelmän, mutta katsoi, että kyseisen lain 4 § on pelkkä uudelleenjakosääntö, jonka tarkoituksena on lieventää vaikutuksia, joita muutetun Stromeinspeisungsgesetzin 2 ja 3 § aiheuttavat sähkönjakeluyhtiöille, ja ettei sillä sellaisenaan tarkasteltuna ole

perustamissopimuksen 92 artiklassa tarkoitetun tuen luonnetta. Yhtäältä on niin, että muutetun Stromeinspeisungsgesetzin 2 ja 3 § eivät kuitenkaan vaikuta PreussenElektran ja Schleswagin väliseen oikeussuhteeseen, joten Landgericht ei voi pääasian oikeudenkäynnissä jättää niitä soveltamatta. Toisaalta se, että muutetun Stromeinspeisungsgesetzin 4 §:ää ei sovellettaisi, ei muuttaisi Schleswagin velvoitetta ostaa uusiutuvista energialähteistä tuotettua sähköä vahvistetuilla vähimmäishinnoilla. Näin ollen perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan kolmannen virkkeen suorasta soveltamisesta johtuvalla sanktiovaikutuksella ei voida sanktioida muutetun Stromeinspeisungsgesetzin 2 ja 3 §:stä johtuvaa lainvastaista tukea eikä se estä muutetun Stromeinspeisungsgesetzin 4 §:n soveltamista, joten riidanalaisen maksun olisi katsottava tapahtuneen pätevän oikeudellisen perusteen nojalla.

- 25 Landgericht totesi, että komissiolle ei ollut ilmoitettu perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan mukaisesti Stromeinspeisungsgesetziin vuoden 1998 lailla tehtävistä muutoksista, ja se katsoi yhtäältä, että edelleen oli merkityksellinen kysymys siitä, onko tämän lain uusi versio kokonaisuudessaan tai ovatko tietyt sen osat perustamissopimuksen 92 artiklassa tarkoitettua valtiontukea, vaikka Saksan hallitus ja komissio olivat pitäneet Stromeinspeisungsgesetzin alkupe-
räistä järjestelmää tukena jo vuoden 1990 ilmoitusmenettelyn yhteydessä. Landgericht katsoi, että vaikka Stromeinspeisungsgesetziin vuoden 1998 lailla tehtyjä muutoksia olisi pidettävä alkuperäisen järjestelmän muuttamisena, perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan mukaista menettelyä olisi pitänyt soveltaa tähän muutettuun järjestelmään ainoastaan, jos tämä sellaisenaan on perustamissopimuksen 92 artiklassa tarkoitettu tukijärjestelmä.

- 26 Toisaalta Landgericht totesi, että velvoite ostaa Saksassa uusiutuvista energialähteistä tuotettua sähköä ehdoilla, joita ei olisi ollut mahdollista soveltaa vapailla markkinoilla, voi aiheuttaa muissa jäsenvaltioissa tuotetun sähkön kysynnän vähenemistä, jolloin ei voida sulkea pois sitä mahdollisuutta, että kyseessä on perustamissopimuksen 30 artiklassa kielletty jäsenvaltioiden välisen kaupan rajoitus.

- 27 Tässä tilanteessa Landgericht katsoi, että perustamissopimuksen 30 ja 92 artiklan sekä 93 artiklan 3 kohdan soveltaminen on välttämätöntä käsiteltävänään olevan asian ratkaisemiseksi, ja se päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Onko 7.12.1990 annetun Gesetz über die Einspeisung von Strom aus erneuerbaren Energien in das öffentliche Netzin (BGBl. I, s. 2633) 2, 3 tai 4 §:n tai yhdessä tarkasteltujen 2—4 §:n mukaista korvausta sähkön toimittamisesta (Stromeinspeisevergütung) ja hyvitystä koskevaa sääntöä, sellaisina kuin ne ovat 24.4.1998 annetun Gesetz zur Neuregelung des Energiewirtschaftsrechtsin (BGBl. I, s. 730 (s. 734—736)) 3 §:n 2 momentilla muutettuna, pidettävä EY:n perustamissopimuksen 92 artiklassa tarkoitettuna valtiontukena?

Onko EY:n perustamissopimuksen 92 artiklaa tulkittava siten, että sen perusteena oleva tuen käsite kattaa myös sellaiset kansalliset säännökset, joiden tarkoituksena on maksunsaajan tukeminen, vaikka tällaiseen tukemiseen tarvittavat varat eivät tule välittömästi eivätkä välillisesti julkisista varoista, vaan tietyin alan yksittäisiltä yrityksiltä, joille on lailla asetettu tietyillä vähimmäishinnoilla tapahtuvia ostoja koskeva velvoite ja jotka eivät oikeudellisista tai tosiasiallisista syistä voi siirtää tästä aiheutuvia kustannuksia loppukäyttäjien maksettavaksi?

Onko EY:n perustamissopimuksen 92 artiklaa tulkittava siten, että sen perusteena oleva tuen käsite kattaa myös sellaiset kansalliset säännökset, joilla säännellään ainoastaan ostovelvoitteesta ja vähimmäishinnoista johtuvien kustannusten jakautumista eri tuotantoportailla toimivien yritysten kesken tilanteessa, jossa lainsäätäjän järjestely tosiasiallisesti johtaa näiden kustannusten pysyvään jakamiseen ilman, että kustannuksista vastaava yritys saa vastasuoritusta?

- 2) Mikäli kysymykseen [1] vastataan [muutetun] Stromeinspeisungsgesetzin 4 §:n osalta kieltävästi:

Onko EY:n perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohtaa tulkittava siten, että siinä tarkoitettu kieltovaikutus ulottuu paitsi tukemiseen sellaisenaan myös [muutetun] Stromeinspeisungsgesetzin 4 §:n kaltaisiin toimeenpanosäännöksiin?

- 3) Mikäli kysymyksiin 1 ja 2 vastataan kieltävästi:

Onko EY:n perustamissopimuksen 30 artiklaa tulkittava siten, että kyse on siinä tarkoitettusta jäsenvaltioiden välisestä tuonnin määrällisestä rajoituksesta tai vaikutukseltaan vastaavista toimenpiteistä silloin, kun yritykset veloitetaan kansallisilla säännöksillä ostamaan uusiutuvista energialähteistä peräisin olevaa sähköä vähimmäishinnoilla ja tämän lisäksi verkko-operaattorit veloitetaan toiminnan rahoittamiseksi maksamaan maksuja ilman vastasuoritusta?”

Tutkittavaksi ottaminen

- 28 Windpark ja Land Schleswig-Holstein (jäljempänä pääasian väliintulijat) sekä Saksan hallitus katsovat, että ennakkoratkaisupyyntö on jätettävä tutkimatta kokonaan tai osittain.
- 29 Ensinnäkin pääasian väliintulijat väittävät, että ennakkoratkaisupyyntö sisältää useita tosiasioihin liittyviä puutteita tai virheitä.

- 30 Tältä osin ne toteavat, että ennakkoratkaisupyyntöä esittänyt tuomioistuin on katsonut virheellisesti ensinnäkin, että komissiolle ei ollut ilmoitettu Stromeinspeisungsgesetziin vuoden 1998 lailla tehtyjä muutoksia, ja toiseksi, että sähkönjakeluyritykset eivät oikeudellisista ja tosiasiallisista syistä voineet siirtää muutetun Stromeinspeisungsgesetzin 3 §:n mukaisesta korvauksesta aiheutuvia kustannuksia loppukäyttäjien maksettavaksi.
- 31 Toiseksi pääasian väliintulijat ja Saksan hallitus väittävät, että pääasian riita ei ole todellinen vaan keinotekoinen.
- 32 Tältä osin ne toteavat, että pääasian kantaja ja vastaaja ovat samaa mieltä siitä, että muutetun Stromeinspeisungsgesetzin 2—4 § yhdessä tarkasteltuina ovat yhteisön oikeuden vastaisia. PreussenElektra oli kuitenkin suorittanut muutetun Stromeinspeisungsgesetzin 4 §:n mukaisen hyvityksen, mutta vaatinut välittömästi sen osittaista palauttamista. Ne huomauttavat myös, että PreussenElektra on Schleswagin pääosakkeenomistaja ja että sillä on näin ollen määräävä vaikutusvalta tämän päätöksiin ja oikeudellisiin kannanottoihin nähden.
- 33 Kolmanneksi pääasian väliintulijat ja Saksan hallitus väittävät, että esitetyt kysymykset eivät ole pääasian ratkaisemisen kannalta merkityksellisiä.
- 34 Perustamissopimuksen 92 ja 93 artiklan tulkintaa koskevien kysymysten osalta pääasian väliintulijat huomauttavat, että yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön (asia 120/73, Lorenz, tuomio 11.12.1973, Kok. 1973, s. 1471, 9 kohta; Kok. Ep. II, s. 177) mukaan perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan kolmannen virkkeen välittömän oikeusvaikutuksen turvaamiseen tarvittava

oikeudellinen menettelytapa määräytyy kunkin jäsenvaltion sisäisen oikeusjärjestyksen perusteella. Ennakkoratkaisupyyntöä tehnyt tuomioistuin ei kuitenkaan ilmoita, onko ja millä edellytyksillä PreussenElektralla Saksan oikeusjärjestyksessä oikeutta saada takaisin vaatimansa määrät, joten se ei niiden mukaan ole osoittanut sitä, että ennakkoratkaisukysymykset ovat merkityksellisiä kansallisen oikeuden suhteen.

- 35 Pääasian väliintulijat väittävät lisäksi, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan (ks. erityisesti yhdistetyt asiat C-71/91 ja C-73/91, *Sloman Neptun*, tuomio 17.3.1993, Kok. 1993, s. I-887, 11 ja 12 kohta) yhteisöjen tuomioistuin on toimivaltainen tulkitsemaan 92 artiklassa tarkoitetun tuen käsitettä ainoastaan tilanteessa, jossa ei ole noudatettu 93 artiklan 3 kohdan mukaista ennakkovalvontamenettelyä. Niiden mukaan *Stromeinspeisungsgesetz* alkuperäisessä muodossaan oli kuitenkin ilmoitettu komissiolle, ja komissio oli sen hyväksynyt, eivätkä *Stromeinspeisungsgesetz*in vuoden 1998 lailla tehdyt muutokset olleet perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdassa tarkoitettua tuen muuttamista, minkä vuoksi olisi pitänyt tehdä uusi ilmoitus. Joka tapauksessa Saksan viranomaisten ja komission välillä ennen vuoden 1998 lain antamista ja sen jälkeen käyty kirjeenvaihto vastaa niiden mukaan yhtäältä Saksan ilmoitusta tällä lailla *Stromeinspeisungsgesetz*in tehdyistä muutoksista ja toisaalta komission kyseisiä muutoksia koskevaa implisiittistä hyväksyntää.
- 36 Saksan hallitus katsoo, että vastaus 92 artiklaan liittyviin kysymyksiin ei ole välttämätön, jotta ennakkoratkaisupyyntöä esittänyt tuomioistuin voi tehdä päätöksensä, koska pääasiassa ainoa merkityksellinen kysymys koskee sitä, onko Schleswagilla oikeus saada hyvitysmaksu muutetun *Stromeinspeisungsgesetz*in 4 §:n nojalla, jolla säädellään kuitenkin ainoastaan sähkön toimittamisesta maksettavasta korvauksesta aiheutuvien kustannusten jakamista ja joka ei sisällä säännöksiä tuesta tämän korvauksen saajille.
- 37 Perustamissopimuksen 30 artiklan osalta pääasian väliintulijat ja Saksan hallitus korostavat, ettei kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävällä asialla ole kansainvälistä ulottuvuutta eivätkä asian kantaja ja vastaaja ole myöskään osoit-

taneet, että muutettu Stromeinspeisungsgesetz estäisi niitä tuomasta maahan muista jäsenvaltioista peräisin olevaan sähköä.

- 38 On huomautettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan perustamissopimuksen 177 artiklan mukaisessa yhteisöjen tuomioistuimen ja kansallisten tuomioistuinten yhteistyössä yksinomaan kansallisen tuomioistuimen, jossa asia on vireillä ja joka vastaa annettavasta ratkaisusta, tehtävänä on kunkin asian erityispiirteiden perusteella harkita, onko ennakkoratkaisu tarpeen asian ratkaisemiseksi ja onko sen yhteisöjen tuomioistuimelle esittämällä kysymyksillä merkitystä asian kannalta. Jos esitetyt kysymykset koskevat yhteisön oikeuden tulkintaa, yhteisöjen tuomioistuimen on siten yleensä ratkaistava esitetyt kysymykset (ks. erityisesti asia C-415/93, *Bosman*, tuomio 15.12.1995, Kok. 1995, s. I-4921, 59 kohta).
- 39 Yhteisöjen tuomioistuin on kuitenkin katsonut, että oman toimivaltaisuutensa arvioimiseksi sen on poikkeustapauksissa tutkittava ne olosuhteet, joiden vallitessa kansallinen tuomioistuin esitti ennakkoratkaisukysymyksen (ks. vastaavasti asia 244/80, *Foglia*, tuomio 16.12.1981, Kok. 1981, s. 3045, 21 kohta; Kok. Ep. VI, s. 251). Yhteisöjen tuomioistuin voi kieltäytyä vastaamasta kansallisen tuomioistuimen esittämään ennakkoratkaisukysymykseen vain, jos on ilmeistä, että yhteisön oikeuden tulkittamisella, jota kansallinen tuomioistuin on pyytänyt, ei ole mitään yhteyttä kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävän asian tosiseikkoihin tai kohteeseen tai jos kyseinen ongelma on luonteeltaan hypoteettinen, eikä yhteisöjen tuomioistuimella ole tiedossaan niitä tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja, jotka ovat tarpeen, jotta se voisi antaa hyödyllisen vastauksen sille esitettyihin kysymyksiin (ks. erityisesti em. asia *Bosman*, tuomion 61 kohta; asia C-36/99, *Idéal Tourisme*, tuomio 13.7.2000, Kok. 2000, s. I-6049, 20 kohta ja asia C-322/98, *Kachelmann*, tuomio 26.9.2000, Kok. 2000, s. I-7505, 17 kohta).
- 40 Käsiteltävänä olevassa asiassa ensinnäkin niiden puutteiden ja tosiseikkoja koskevien virheiden osalta, joita ennakkoratkaisupyyntöä on väitetty olevan, riittää, kun todetaan, ettei ole yhteisöjen tuomioistuimen vaan kansallisen tuomioistuimen asiana selvittää oikeudenkäyntiin johtaneet seikat sekä tehdä näistä ne johtopäätökset, joita tämän annettavana oleva päätös edellyttää (ks. asia C-435/97, *WWF* ym., tuomio 16.9.1999, Kok. 1999, s. I-5613, 32 kohta).

- 41 Toiseksi on todettava, että PreussenElektran nostamassa kanteessa vaaditaan sen määrän maksamista takaisin, joka sen oli maksettava Schleswagille hyvityksenä lisäkustannuksista, joita tälle aiheutui tuulienergiasta tuotetun sähkön ostamisesta jakelualueellaan toimivilta tällaisen sähkön tuottajilta muutetussa Stromeinspeisungsgesetzissä säädetyn ostovelvoitteen mukaisesti.
- 42 Kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävää asiaa ei voida näin ollen pitää hypoteettisena.
- 43 Schleswagin, samoin kuin PreussenElektran, etujen mukaista on kylläkin se, että muutetun Stromeinspeisungsgesetzin 2 ja 3 §:n säännöksiä, joissa säädetään kyseisestä ostovelvoitteesta ja maksettavasta korvauksesta, pidettäisiin lainvastaisena tukena, jolloin Schleswag voisi välttyä tämän tuen maksamiselta. Pääasiassa ei kuitenkaan ole kyse tuesta, jota Schleswagin väitetään maksavan muutetun Stromeinspeisungsgesetzin 2 ja 3 §:n mukaisesti sähköntuottajille, jotka tuottavat sähköä uusiutuvista energialähteistä, vaan tämän väitetyn tuen siitä osasta, jonka PreussenElektran oli maksettava Schleswagille muutetun Stromeinspeisungsgesetzin 4 §:n mukaisena hyvityksenä.
- 44 Koska nämä Schleswagille ja PreussenElektralle asetetut velvoitteet johtuvat suoraan muutetusta Stromeinspeisungsgesetzistä, pääasian kantajan ja vastaajan välistä riita-asiaa ei voida pitää pääasian asianosaisten suunnittelemana prosessuaalisena järjestelynä, jonka tarkoitus on saada yhteisöjen tuomioistuin ottamaan kantaa tiettyihin yhteisön oikeuden kysymyksiin, jotka eivät liity asian ratkaisemista koskevaan objektiiviseen tarpeeseen.

- 45 Tätä päätelmää tukee se, että ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin on hyväksynyt Windparkin ja Land Schleswig-Holsteinin, jotka katsovat muutetun Stromeinspeisungsgesetzin 2 ja 3 §:n olevan lainmukaisia, väliintulijoiksi tukemaan Schleswagin vaatimuksia.
- 46 Näin ollen se, että PreussenElektra on Schleswagin pääasiallinen osakkeenomistaja, ei poista niiden väliseltä riita-asialta sen todellista luonnetta.
- 47 Lopuksi on todettava, että Landgericht on ennakkoratkaisupyynnössään selvittänyt tarpeeksi kansallisia oikeussääntöjä ja esittänyt selvästi ne syyt, joiden perusteella se katsoo, että sen esittämät kysymykset ovat merkityksellisiä ja että näihin kysymyksiin annettava vastaus on välttämätön asian ratkaisemiseksi.
- 48 Ensinnäkin perustamissopimuksen 92 ja 93 artiklaan liittyvien kysymysten osalta ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin on todennut erityisesti, kuten tämän tuomion 25 kohdasta käy ilmi, että kysymys siitä, onko muutettu Stromeinspeisungsgesetz valtiontukea, on ratkaistava ennen kysymystä siitä, ovatko Stromeinspeisungsgesetzin alkuperäiseen versioon vuoden 1998 lailla tehdyt muutokset perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdassa tarkoitettua tuen muuttamista, jolloin on sovellettava tässä määräyksessä edellytettyä, kyseisen muutoksen hyväksymistä koskevaa menettelyä.
- 49 Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin on todennut myös, että vaikka ennakkovalvontamenettelyä on virheellisesti jätetty noudattamatta, sen on kan-

sallisen oikeuden mukaisesti otettava huomioon perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan kolmannen virkkeen välitön oikeusvaikutus ja päätettävä, että Stromeinspeisungsgesetzin muutettua järjestelmää ei voida soveltaa ja että PreussenElektran maksut Schleswagille on palautettava.

- 50 Kuten pääasian väliintulijat itsekin myöntävät, väite, jonka mukaan yhteisöjen tuomioistuin on toimivaltainen tulkitsemaan 92 artiklassa tarkoitettua tuen käsitettä ainoastaan tilanteessa, jossa ei ole noudatettu 93 artiklan 3 kohdan mukaista ennakoivalvontamenettelyä, edellyttää tuen muuttamista koskevan edellytyksen tai viimeksi mainitun määräyksen kolmannen virkkeen lykkäävän vaikutuksen merkityksen tulkintaa, mitä juuri tietyt esitetyistä kysymyksistä koskevat.
- 51 Sama pätee Saksan hallituksen väitteeseen, jonka mukaan vastaus perustamissopimuksen 92 artiklaa koskeviin kysymyksiin ei ole välttämätön, koska riita-asian osalta PreussenElektran ja Schleswagin suhteita säätelee ainoastaan muutetun Stromeinspeisungsgesetzin 4 §. Perustamissopimuksen 92 artiklaa koskevissa kysymyksissä on nimittäin nimenomaan kyse siitä, onko muutetun Stromeinspeisungsgesetzin 4 § sellaisenaan, tai luettuna yhdessä 2 ja 3 §:n kanssa, tässä perustamissopimuksen määräyksessä tarkoitettu tukijärjestelmä.
- 52 Toiseksi perustamissopimuksen 30 artiklaa koskevan kysymyksen osalta riittää, kun todetaan, ettei ole ilmeistä, ettei pyydetyllä tulkinnalla olisi mitään yhteyttä kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävän asian tosiseikkoihin tai kohteeseen.
- 53 Edellä esitetystä seuraa, että esitettyihin kysymyksiin on vastattava.

Perustamissopimuksen 92 artiklan tulkinta

- 54 Aluksi on todettava yhtäältä olevan riidatonta, että muutetun Stromeinspeisungsgesetzin 2 ja 3 §:ssä säädetyn kaltainen uusiutuvista energialähteistä tuotetun sähkön vähimmäishinnoilla tapahtuvia ostoja koskeva velvoite varmasti hyödyttää taloudellisesti tällaisen sähkön tuottajia, koska se takaa niille ilman minkäänlaista riskiä suuremmat tulot kuin mitä ne saisivat ilman tällaista sääntelyä.
- 55 Toisaalta on todettava, että Saksan hallituksen yhteisöjen tuomioistuimen kirjalliseen kysymykseen antamasta vastauksesta ilmenee, että julkinen valta on pääomistaja ainoastaan kahdessa niistä Saksan kahdeksasta keskeisestä yrityksestä, jotka tuottavat sähköä ja käyttävät suurjännitejakeluverkkoja ja joihin PreussenElektra kuuluu. Tästä vastauksesta ilmenee myös, että PreussenElektra on kokonaan yksityisessä omistuksessa olevan toisen yhtiön kokonaan omistama tytäryhtiö. Kuten tämän tuomion 19 kohdasta ilmenee, Schleswagista 65,3 prosenttia omistaa PreussenElektra ja vain 34,7 prosenttia tietyt Schleswig-Holsteinin osavaltion kunnalliset yhteenliittymät.
- 56 Kun otetaan huomioon edellä esitetyt seikat, on katsottava, että ensimmäisellä kysymyksellä pyritään selvittämään, onko jäsenvaltion lainsäädäntö, jolla yhtäältä asetetaan yksityisille sähkönjakeluyrityksille velvoite ostaa niiden jakelualueella uusiutuvista energialähteistä tuotettua sähköä vähimmäishinnoilla, jotka ovat korkeampia kuin tällaisen sähkön todellinen markkina-arvo, ja toisaalta jaetaan tästä velvoitteesta aiheutuvat kustannukset kyseisten sähkönjakeluyritysten ja ylemmällä tuotantoportaalla toimivien yksityisten sähköverkko-operaattoreiden kesken, perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontukea.
- 57 Tältä osin on syytä muistuttaa siitä, että perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltion myöntämä taikka valtion varoista muodossa tai

toisessa myönnetty tuki, joka vääristää tai uhkaa vääristää kilpailua suosimalla jotakin yritystä tai tuotannonalaa, ei sovellu yhteismarkkinoille, siltä osin kuin se vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

- 58 Yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännöstä seuraa, että 92 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuna valtiontukena on pidettävä ainoastaan suoraan tai välillisesti valtion varoista myönnettyjä etuja. Tässä määräyksessä tehty ero ”jäsenvaltion myöntämän tuen” ja ”valtion varoista myönnetyn tuen” välillä ei näet merkitse sitä, että kaikki jäsenvaltion myöntämät edut olisivat tukea riippumatta siitä, onko ne rahoitettu valtion varoista, vaan erottelun tarkoituksena on ainoastaan sisällyttää tuen käsitteeseen valtion suoraan myöntämät edut ja valtion nimeämien tai perustamien julkisten tai yksityisten elinten välityksellä myöntämät edut (ks. asia 82/77, Van Tiggele, tuomio 24.1.1978, Kok. 1978, s. 25, 24 ja 25 kohta; Kok. Ep. IV, s. 1; em. asia Sloman Neptun, tuomion 19 kohta; asia C-189/91, Kirsammer-Hack, tuomio 30.11.1993, Kok. 1993, s. I-6185, 16 kohta; yhdistetyt asiat C-52/97, C-53/97 ja C-54/97, Viscido ym., tuomio 7.5.1998, Kok. 1998, s. I-2629, 13 kohta; asia C-200/97, Ecotrade, tuomio 1.12.1998, Kok. 1998, s. I-7907, 35 kohta ja asia C-295/97, Piaggio, tuomio 17.6.1999, Kok. 1999, s. I-3735, 35 kohta).

- 59 On todettava, että käsiteltävänä olevassa asiassa yksityisille sähkönjakeluyrityksille asetettuun velvoitteeseen ostaa kiinteillä vähimmäishinnoilla uusiutuvista energialähteistä tuotettua sähköä ei liity valtion varojen suoraa tai välillistä siirtämistä tällaista sähköä tuottaville yrityksille.

- 60 Näin ollen kyseisestä velvoitteesta näille yksityisille sähkönjakeluyrityksille aiheutuvien kustannusten jakaminen näiden yritysten ja muiden yksityisten yritysten kesken ei myöskään voi olla valtion varojen suoraa tai välillistä siirtämistä.

- 61 Tässä tilanteessa se, että ostovelvoite on asetettu laissa ja että siitä aiheutuu kiistämättä etua tietyille yrityksille, ei tee tästä velvoitteesta perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontukea.
- 62 Tätä johtopäätöstä ei horjuta se ennakkoratkaisupyyntöns esittäneen tuomioistuimen mainitsema seikka, että vähimmäishinnoilla tapahtuvia ostoja koskevasta velvoitteesta aiheutuvat kustannukset voivat vaikuttaa kielteisesti niiden yritysten taloudelliseen tulokseen, joita tämä velvoite koskee, mistä aiheutuu valtion verotulojen vähenemistä. Tällainen seuraus liittyy nimittäin kiinteästi tällaiseen sääntelyyn eikä sitä voida pitää keinona, jolla uusiutuvista energialähteistä sähköä tuottaville yrityksille myönnetään tietty valtion varoista maksettava etu (ks. vastaavasti em. asia *Sloman Neptun*, tuomion 21 kohta ja em. asia *Ecotrade*, tuomion 36 kohta).
- 63 Komissio katsoo toissijaisesti, että tehokkaan vaikutuksen turvaaminen edellyttää perustamissopimuksen 92 ja 93 artiklan osalta, luettuna yhdessä EY:n perustamissopimuksen 5 artiklan (josta on tullut EY 10 artikla) kanssa, että valtiontuen käsitettä tulkitaan siten, että siihen katsotaan kuuluvan myös muutetussa *Stromeinspeisungsgesetzissa* tarkoitettujen toimien kaltaiset tukitoimet, jotka valtio on vahvistanut mutta jotka yksityiset yritykset rahoittavat. Komissio perustaa kantansa analogiaan ja vetoaa yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntöön, jonka mukaan EY:n perustamissopimuksen 85 artiklassa (josta on tullut EY 81 artikla), luettuna yhdessä perustamissopimuksen 5 artiklan kanssa, kielletään jäsenvaltioita toteuttamasta myöskään lain tai asetuksen muodossa toimia, jotka voivat poistaa yrityksiin sovellettavien kilpailusääntöjen tehokkaan vaikutuksen (ks. erityisesti asia C-2/91, *Meng*, tuomio 17.11.1993, Kok. 1993, s. I-5751, 14 kohta).
- 64 Tältä osin riittää, kun huomautetaan, että toisin kuin perustamissopimuksen 85 artikla, joka koskee yksinomaan yritysten toimintaa, perustamissopimuksen 92 artikla koskee suoraan jäsenvaltioiden toimia.

- 65 Näin ollen perustamissopimuksen 92 artiklassa, sellaisenaan tarkasteltuna, kielletään siinä tarkoitettut valtion toimet ja perustamissopimuksen 5 artiklalla — jonka toisessa kohdassa määrätään jäsenvaltiot pidättymään kaikista toimenpiteistä, jotka ovat omiaan vaarantamaan perustamissopimuksen tavoitteiden saavuttamista — ei voida laajentaa 92 artiklan soveltamisalaa sellaisiin valtion toimiin, joita se ei koske.
- 66 Ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen on tämän vuoksi vastattava, että jäsenvaltion lainsäädäntö, jolla yhtäältä asetetaan yksityisille sähkönjakeluyrityksille velvoite ostaa niiden jakelualueella uusiutuvista energialähteistä tuotettua sähköä vähimmäishinnoilla, jotka ovat korkeampia kuin tällaisen sähkön todellinen markkina-arvo, ja toisaalta jaetaan tästä velvoitteesta aiheutuvat kustannukset kyseisten sähkönjakeluyritysten ja ylemmällä tuotantoportaalla toimivien yksityisten sähköverkko-operaattoreiden kesken, ei ole perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontukea.
- 67 Kun otetaan huomioon tämä vastaus, ei ole tarpeen vastata toiseen ennakkoratkaisukysymykseen, joka on esitetty vain siltä varalta, että tietyillä vähimmäishinnoilla tapahtuvia ostoja koskeva velvoite olisi valtiontukea, kun taas tästä johtuvien kustannusten jakaminen ei olisi valtiontukea.

Perustamissopimuksen 30 artiklan tulkinta

- 68 Kolmannella ennakkoratkaisukysymyksellään kansallinen tuomioistuin pyrkii selvittämään, onko kyseessä oleva lainsäädäntö perustamissopimuksen 30 artiklan vastainen.

- 69 Tältä osin on huomautettava ensinnäkin, että yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan perustamissopimuksen 30 artiklassa kiellettyinä jäsenvaltioiden välisinä määrällisiä rajoituksia vaikutukseltaan vastaavina toimenpiteinä pidetään kaikkia kauppaa koskevia jäsenvaltioiden säädöksiä, jotka voivat tosiasiallisesti tai mahdollisesti rajoittaa yhteisön sisäistä kauppaa suoraan tai välillisesti (ks. asia 8/74, Dassonville, tuomio 11.7.1974, Kok. 1994, s. 837, 5 kohta; Kok. Ep. II, s. 349).
- 70 Toiseksi on todettava, että yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännöstä seuraa myös, että kaikkiin jäsenvaltion talouden toimijoihin kohdistuva velvoite hankkia tietty prosentuaalinen osuus tietyistä tuotteista kotimaiselta -tavarantomittajalta rajoittaa vastaavasti kyseisen tuotteen tuontimahdollisuuksia estämällä kyseisiä toimijoita tekemästä osaa hankinnoistaan yrityksistä, jotka sijaitsevat muissa jäsenvaltioissa (ks. vastaavasti asia 72/83, Campus Oil ym., tuomio 10.7.1984, Kok. 1984, s. 2727, 16 kohta; Kok. Ep. VII, s. 615 ja asia C-21/88, Du Pont de Nemours Italiana, tuomio 20.3.1990, Kok. 1990, s. I-889, 11 kohta; Kok. Ep. X, s. 377).
- 71 Muutetun Stromeinspeisungsgesetzin 1 ja 2 §:stä käy ilmi nimenomaisesti, että sähkönjakeluyrityksille asetettu ostovelvoite koskee ainoastaan uusiutuvista energialähteistä tuotettua sähköä kyseisen lain soveltamisalalla ja kunkin kyseessä olevan yrityksen jakelualueella ja että se voi näin ollen ainakin mahdollisesti rajoittaa yhteisön sisäistä kauppaa.
- 72 Sen arvioimiseksi, onko tällainen ostovelvoite kuitenkin perustamissopimuksen 30 artiklan mukainen, on otettava huomioon yhtäältä kyseessä olevan lainsäädännön tavoite ja toisaalta sähkömarkkinoiden erityispiirteet.

- 73 Tältä osin on todettava, että uusiutuvien energialähteiden käyttö sähkön tuottamiseen, mitä muutetun Stromeinspeisungsgesetzin kaltaisella lainsäädännöllä pyritään edistämään, on hyödyllistä ympäristönsuojelun kannalta, koska sen avulla voidaan vähentää kasvihuonekaasupäästöjä, jotka ovat yksi pääasiallisista syistä ilmastonmuutokseen, jota vastaan Euroopan yhteisö ja sen jäsenvaltiot ovat sitoutuneet taistelemaan.
- 74 Tällaisen käytön kehittäminen on yksi yhteisön ja sen jäsenvaltioiden ensisijaisista tavoitteista, joita niiden on tarkoitus noudattaa täyttääkseen velvoitteet, joihin ne ovat sitoutuneet ilmastonmuutosta koskevassa Yhdistyneiden Kansakuntien puitesopimuksessa, jonka yhteisö hyväksyi 15.12.1993 tehdyllä neuvoston päätöksellä 94/69/EY (EYVL 1994, L 33, s. 11), ja tämän sopimuksen osapuolten välisen kolmannen konferenssin pöytäkirjassa, joka tehtiin Kiotossa 11.12.1997 ja jonka Euroopan yhteisö ja sen jäsenvaltiot allekirjoittivat 29.4.1998 (ks. tältä osin erityisesti uusiutuvista energialähteistä 8 päivänä kesäkuuta 1998 annettu neuvoston päätöslauselma 98/C 198/01 [EYVL C 198, s. 1] ja monivuotisesta ohjelmasta uusiutuvien energialähteiden käytön edistämiseksi yhteisössä (Altener) (1998—2002) 28 päivänä helmikuuta 2000 tehty Euroopan parlamentin ja neuvoston päätös N:o 646/2000/EY [EYVL L 79, s. 1]).
- 75 On huomautettava, että tällä politiikalla pyritään myös suojelemaan ihmisten, eläinten ja kasvien terveyttä ja elämää.
- 76 Kuten EY:n perustamissopimuksen 130 r artiklan 2 kohdan ensimmäisen alakohdan kolmannelta virkkeestä (josta on muutettuna tullut EY 174 artiklan 2 kohdan ensimmäinen alakohta) ilmenee, ympäristönsuojelua koskevat vaatimukset on sisällytettävä yhteisön muun politiikan määrittelyyn ja toteuttamiseen. Tämä määräys hieman muutettuna on Amsterdamin sopimuksella siirretty

EY 6 artiklaksi perustamissopimuksen ensimmäiseen osaan, jonka otsikkona on ”Periaatteet”.

- 77 Direktiivin 96/92/EY 28 perustelukappaleesta käy nimenomaisesti ilmi, että direktiivin 8 artiklan 3 kohdassa ja 11 artiklan 3 kohdassa annetaan jäsenvaltioille lupa asettaa etusijalle uusiutuvia luonnonvaroja käyttävä sähköntuotanto ”ympäristönsuojeluun perustuvista syistä”.
- 78 On myös todettava, että tämä direktiivi, kuten sen 39 perustelukappaleesta ilmenee, on ainoastaan markkinoiden vapauttamisen seuraava vaihe ja että jäsenvaltioiden väliseen sähkön kauppaan jää siitä huolimatta joitakin esteitä.
- 79 On lisäksi todettava, että sähkö on sen luonteista, että kun se kerran otetaan siirto- tai jakeluverkkoon, sen alkuperää ja erityisesti energialähdettä, jonka avulla se on tuotettu, on vaikea määrittää.
- 80 Tältä osin komissio on arvioinut 31.5.2000 tekemässään ehdotuksessa 2000/C 311 E/22 Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi uusiutuvista energialähteistä tuotetun sähkön käytön edistämiseksi sähkön sisämarkkinoilla (EYVL 2000, C 311 E, s. 320), että jokaisen jäsenvaltion on toimeenpantava uusiutuvista energialähteistä tuotetun sähkön alkuperän sertifiointijärjestelmä, joka tunnustetaan vastavuoroisesti, sen varmistamiseksi, että uusiutuvista energialähteistä tuotetun sähkön kauppa on sekä luotettavaa että käytännössä mahdollista.

- 81 Kun otetaan huomioon kaikki edellä esitetyt seikat, kolmanteen ennakkoratkaisukysymykseen on vastattava, että sähkömarkkinoita koskevan yhteisön oikeuden nykytilassa muutetun Stromeinspeisungsgesetzin kaltainen lainsäädäntö ei ole perustamissopimuksen 30 artiklan vastainen.

Oikeudenkäyntikulut

- 82 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Saksan ja Suomen hallituksille ja komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN

on ratkaissut Landgericht Kielin 13.10.1998 tekemällään päätöksellä esittämät kysymykset seuraavasti:

- 1) Jäsenvaltion lainsäädäntö, jolla yhtäältä asetetaan yksityisille sähkönjakeluyrityksille velvoite ostaa niiden jakelualueella uusiutuvista energia-

lähteistä tuotettua sähköä vähimmäishinnoilla, jotka ovat korkeampia kuin tällaisen sähkön todellinen markkina-arvo, ja toisaalta jaetaan tästä velvoitteesta aiheutuvat kustannukset kyseisten sähköjakeluyritysten ja ylemmällä tuotantoportaalla toimivien yksityisten sähköverkko-operaattoreiden kesken, ei ole EY:n perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohdassa (josta on muutettuna tullut EY 87 artiklan 1 kohta) tarkoitettua valtiontukea.

- 2) Sähkömarkkinoita koskevan yhteisön oikeuden nykytilassa tällainen lain-säädäntö ei ole EY:n perustamissopimuksen 30 artiklan (josta on muutettuna tullut EY 28 artikla) vastainen.

Rodríguez Iglesias

Gulmann

Wathelet

Skouris

Edward

Puissochet

Jann

Sevón

Schintgen

Julistettiin Luxemburgissa 13 päivänä maaliskuuta 2001.

R. Grass

G. C. Rodríguez Iglesias

kirjaaja

presidentti